
МІЖНАРОДНИЙ МОЛОДІЖНИЙ СИМПОЗІУМ З ІСТОРІЇ НАУКИ І ТЕХНІКИ «ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ» КИЇВ, 19—23 квітня 2019 р.

19–23 квітня 2019 р. у Києві відбувся Міжнародний молодіжний симпозиум з історії науки і техніки «Пріоритети української науки», який складався з двох конференцій.

19 квітня 2019 р. відбулася XXIV Всеукраїнська конференція молодих істориків науки, техніки і освіти та спеціалістів на тему «Наука як феномен національної культури». Її організаторами стали Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки (ІДНТПІН) ім. Г.М. Доброва НАН України, Українське товариство істориків науки, Рада молодих учених Міністерства науки та освіти (МОН) України, Центр досліджень з історії науки і техніки ім. О.П. Бородіна Державного університету інфраструктури та технологій, Центр пам'ятокознавства НАН України та Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Державний політехнічний музей при Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»), Інститут біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України, Меморіальний музей О.В. Палладіна, Відділ історичної спадщини залізниць України АТ «Укрзалізниця». На заході розглядалися питання: історія науки і техніки в Україні як соціокультурний феномен; світоглядне значення історії науки і техніки; пріоритетні результати вчених України в галузі природничих, технічних і суспільних наук; наукові та науково-технічні школи в Україні та світі; передовий досвід раціоналізаторів і винахідників України; науковий підхід до збереження історичної спадщини, популяризація науки.

На урочистому відкритті конференції виступили та привітали присутніх: від Українського товариства істориків науки та ІДНТПІН ім. Г.М. Доброва НАН України – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник Литвинко А.С.; від Центру досліджень з історії науки і техніки ім. О.П. Бородіна – доктор біологічних наук, професор Пилипчук О.Я.; від Центру пам'ятокознавства НАН України та Українського товариства

охорони пам'яток історії та культури, Асоціації музеїв технічного профілю – доктор технічних наук, професор Гріффен Л.О.; від кафедри українознавства, культурології та історії науки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» – кандидат історичних наук, доцент Ткаченко С.С.; від Міжнародного енциклопедичного бюро з фізики – доктор фізико-математичних наук, професор Шендеровський В.А.

У конференції взяли участь 102 історика науки, техніки та освіти молодого і старшого віку (включаючи 16 докторів та 29 кандидатів наук) з 17 міст України, Румунії, Польщі та Франції: Київ (72), Харків (11), Одеса (2), Дніпро (2), Чернігів (1), Черкаси (3), Кропивницький (2), Житомир (1), Миколаїв (1), Кривий Ріг (1), Немішаєве (1), Луцьк (1), Тернопіль (1), Терехів (1), Ченстохова (Польща) (1), Брашов (Румунія) (1), Нансі (Франція) (1). Ними подано 83 доповіді.

Учасники заходу представляли 44 установи. Серед них **9 установ НАН України** (Інститут фізики, Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного, Інститут біохімії ім. О.В. Палладіна, Інститут кібернетики ім. В.М. Глушкова, ІДНТПН ім. Г.М. Доброва, Центр пам'ятокознавства, Центр досліджень інтелектуальної власності та трансферу технологій); Академія вищої освіти України; **2 музеї** (Державний політехнічний музей, Національний музей народної архітектури та побуту); **3 бібліотеки** (Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Національна наукова сільськогосподарська бібліотека, Науково-технічна бібліотека ім. Г.І. Денисенка); **22 університети** (Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»; Одеський національний політехнічний університет; Черкаський державний технологічний університет; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова; Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського (Одеса); Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка; Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький); Державний університет інфраструктури та технологій; Київський університет будівництва і архітектури; Київський міжнародний університет; Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації ім. Героїв Крут; Харківський національний медичний університет; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця; Донецький національний університет економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (Кривий Ріг); Київський національний лінгвістичний університет; Миколаївський національний аграрний університет; Університет Яна Длугоза, м. Ченстохова (Польща); Університет Лотарингії, м. Нансі (Франція).

Значне зацікавлення аудиторії викликали пленарні доповіді: «Місце польської математичної школи в польській культурі» (виголошено англійською – «The place of Polish mathematical school in Polish culture») (Войчик В., д. іст. н., професор Університету Яна Длугоза, м. Ченстохова (Польща)); «Передумови створення музеїв діючої залізничної техніки в Україні» (Плахотнюк В.С., Рубан М.Ю., Відділ історичної спадщини залізниць України Департаменту корпоративної соціальної відповідальності АТ «Укрзалізниця»); «Формування практики визначення науково-технічних пріоритетів» (Корецький А.І., к. е. н., вчений секретар ДУ «ІДНТПН ІДНТПН ім. Г.М. Доброва НАН України»); «Еволюція технологій та її вплив на соціум» (Соловійов В.П., д. е. н., заступник директора з наукової роботи ДУ «ІДНТПН

ім. Г.М. Доброва НАН України»; «Визначення дат виникнення товариств дослідників природи при університетах (методологічні нотатки)» (Савчук І.С., д. іст. н., професор Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара).

Після пленарної частини робота конференції продовжилась у 4 секціях: «Історія становлення фізико-математичних наук і астрономії в Україні та світі», «Розвиток технічних наук і технологій в Україні в світовому контексті», «Історико-наукові дослідження розвитку медико-біологічних, сільськогосподарських наук та наук про Землю», «Етапи розвитку суспільно-гуманітарного знання: історичні, філософські, економічні та педагогічні науки».

Серед ґрунтовних виступів на секційних засіданнях відзначимо такі: «Діяльність хімічного гуртка Київського політехнічного інституту» (Дигас О.Д.); «До питання про періодизацію історії уявлень про Всесвіт» (Пріц В.Ю.); «Наукова школа академіка О.В. Палладіна у взаємодії з нобелівськими лауреатами» (Чала Є.О., Назаренко В.І.); «Куди рухається Coradia iLint?» (Гуліна К.С.); «Розробка та експлуатація електровозів ЧС-4» (Кулик Я.В., Соколюк І.Р.); «Генеруючі технології: майбутнє» (Потривай А.Е., Ткаченко С.С., Гапоченко С.Д.); «Історичні обставини будівництва тепловозів на Харківському заводі транспортного машинобудування» (Суббота Ю.О.); «Вуглецеві нанотрубки та їх використання» (Шулежко Д.В., Ткаченко С.С.); «Дещо про українських лауреатів та номінантів Нобелівської премії» (Полевцева О.В., Шендеровський В.А.); «Роль Малої Академії наук України в залученні молоді до науки» (Живага О.В.); «Історія винахідницької діяльності в світі та в Україні» (Косско Т.Г.); «Документи про друковану продукцію академіків і членів-кореспондентів АН УРСР як джерело з історії науки і техніки» (Луговський О.Г.); «Технічна періодика у фонді рідкісних і цінних документів НТБ КПІ ім. Ігоря Сікорського» (Мірошніченко М.О.); «Трансформації форм і функцій науково-технічних музеїв у міжнародному та історичному контексті» (Бороздих Н.В.); «П.Г. Костюк — видатний вчений і організатор науки сучасності» (Яцюк М.А., Кукоба В.М., Назаренко В.І.).

Після закінчення роботи конференції відбувся товариський фуршет, де присутні обмінялись враженнями від цікавої інформації та висловили прагнення розвивати дослідження з історії науки і техніки в Україні, оскільки вони мають світоглядну спрямованість. Традицією симпозиуму є проведення фахової екскурсії для учасників. Цього року відбулася екскурсія до Музею Укрзалізниці.

23 квітня 2019 р. була проведена щорічна XVII Міжнародна молодіжна науково-практична конференція «Історія розвитку науки, техніки та освіти» на тему «Світоглядне значення наукової картини світу». Організаторами виступили фізико-математичний факультет, Науково-технічна бібліотека ім. Г.І. Денисенка, Державний політехнічний музей при НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», Рада молодих учених при МОН України та ІДНТПІН ім. Г.М. Доброва НАН України. На конференції обговорювалися питання, пов'язані з відображенням фундаментальних досліджень і сучасних технологій в Україні та світі крізь призму наукових і науково-технічних шкіл, ролі особистості в науці, еволюції фундаментальних ідей та теорій природознавства й техніки, впливу фізики на сучасний технологічний світ, розвитку освіти в Україні та світі, ролі КПІ в розвитку науки та технічної освіти в Україні. Така проблематика сприяє формуванню наукового світогляду молоді людини та підвищенню її інтересу до вивчення фахових дисциплін.

Учасниками конференції були понад 100 осіб, серед яких студенти, аспіранти, молоді вчені, викладачі та науковці НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Одесько-

го національного політехнічного університету, Херсонської державної морської академії, Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, Черкаського державного технологічного університету, Луцького національного технічного університету, Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, ІДНТПІН ім. Г.М. Доброва НАН України, Військового інституту телекомунікацій та інформатизації, Національного університету штату Каліфорнія (США) та ін.

Конференція проходила в конференц-залі Науково-технічної бібліотеки ім. Г.І. Денисенка НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського». Привітання та побажання плідної роботи учасникам висловив голова оргкомітету конференції, декан фізико-математичного факультету, доктор технічних наук, професор В.В. Ванін, який підкреслив, що захід дозволяє багатьом студентам долучитися до наукової роботи та в подальшому знайти себе в створенні інноваційних технологій. Заступник директора Науково-технічної бібліотеки ім. Г.І. Денисенка НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» С.О. Зуєва зазначила, що в рамках роботи конференції відбудеться відкриття виставки «Під провідною зіркою науки: Маріан Смолуховський – яскравий фізик і визначна людина», яку підготували та надали факультет фізики, астрономії та прикладної інформатики та музей «Collegium Maius» Ягеллонського університету (м. Краків, Польща), фізичний факультет Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та Центральна наукова бібліотека (м. Харків). Завідувач кафедри загальної фізики та фізики твердого тіла, доктор технічних наук, професор В.Й. Котовський, вітаючи учасників та гостей конференції, підкреслив винятково важливе значення формування наукового світогляду насамперед у молоді та підкреслив важливість досвіду наукового спілкування, який здобувається при проведенні таких заходів. Провідний науковий співробітник ІДНТПІН ім. Г.М. Доброва НАН України, доктор історичних наук А.С. Литвинко підкреслила, що Молодіжна науково-практична конференція разом із Всеукраїнською конференцією молодих учених-істориків науки, техніки і освіти та спеціалістів включені до Молодіжного симпозиуму з історії науки і техніки із взаємопов'язаними темами, спрямованими на усвідомлення наукової картини світу та значення науки як важливої сфери соціального життя суспільства на національному й світовому рівнях.

Зацікавленість учасників конференції викликала доповідь старшого наукового співробітника Інституту фізики НАН України А.І. Сененка «Як відрізнити науку від псевдонауки?» Він звернув увагу на актуальність теми конференції, зазначивши, що формування наукового світогляду набуває в сучасному високотехнологічному світі пріоритетного значення. На цікавих прикладах було показано, які негативні наслідки мають псевдонаукові підходи та теорії для життя людини.

Директор Державного Політехнічного музею при НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» Н.В. Писаревська на прикладі токійського Національного музею розвитку науки та інновацій розповіла, як музеї нового типу дозволяють людині долучитися до розуміння перспектив майбутнього. Доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» С.О. Костилова відзначила, що дослідження науковців поступово будують цілісне уявлення про навколишній світ, еволюція яких визначає наукову картину світу. З доповіддю «Кругообіг цезію в лісових екосистемах після аварії на Чорнобильській АЕС» виступила кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник Інституту ядерних досліджень НАН України Н.Є. Зарубіна. Вона звернула увагу на актуальність комплексного вирішення таких екологічних проблем як радіонуклідне забруднення лісів.

Доктор фізико-математичних наук, провідний науковий співробітник Інституту фізики НАН України В.А. Шендеровський привітав учасників конференції та наголосив на затребуваності якісної освіти. Він підкреслив важливість вивчення історії науки, навівши слова математика М.М. Крилова про те, що опанування науки неможливо без розуміння її минулого.

Пленарна частина конференції завершилась відкриттям виставки, присвяченої видатному фізику Маріану Смолуховському, яку представив доктор фізико-математичних наук, провідний науковий співробітник Інституту фізики НАН України О.М. Габович. У доповіді професор О.М. Габович висвітлив маловідомі факти життя М. Смолуховського та розкрив значення його фундаментальних праць зі статистичної фізики.

Робота конференції традиційно проходила у трьох секціях: 1. Роль особистості в науці. Феномен наукової та науково-технічної школи. Сторінки історії природничих та технічних наук в Україні та світі; 2. Фізика та сучасний високотехнологічний світ; 3. Розвиток освіти в Україні та світі. Методологія навчання фізико-математичних наук. Програма містила 111 доповідей, серед яких 33 було виголошено, 78 – представлено як стендові. Найбільш цікаві доповіді було відзначено пам'ятними подарунками та грамотами. Серед них – «Перший український проект транзитного пасажирського судна для малих річок – пароплав типу «Каманін» (Савчук Б.І., Цюпа А.М.), «Особливості реставрації книг» (Вихристюк О.В., Кушлик-Дивульська О.І.), «Диво-сходи. Ескалатори. Історія винаходу та розвитку» (Башловка Є.А., Кірієнко О.А.), «Дослідження електромагнітних звукознімачів» (Яковенко М.Ю., Пономаренко Л.П.), «Ядерна енергетика: можливості та альтернативи» (Литвиненко Р.В., Мельничук Б.Ю., Якуніна Н.О.), «Принципи біопринтингу та його перспективи» (Шаповал А.О., Паляниця Н.І., Кузь О.П.), «Розробки в сфері надвисокочастотної зброї» (Фешенко К.Ю., Якуніна Н.О.), «Використання сферичної геометрії в астрономії» (Воловник А.В., Кушлик-Дивульська О.І.). Підсумовуючи результати роботи конференції, заступник голови оргкомітету конференції доцент ФМФ «КПІ» Л.П. Пономаренко підкреслила, що подібні молодіжні форуми допомагають привернути увагу молоді до науки, що, в свою чергу, визначає основу сприйняття наукової картини світу.

Міжнародний молодіжний симпозіум з історії науки і техніки «Пріоритети української науки» став традиційним місцем зустрічі молодих дослідників і професіоналів-істориків науки і техніки в Україні. Такі заходи стимулюють залучення молоді до науки, формування у неї навичок дослідницької роботи й наукового світогляду, патріотизму. Матеріали кожної з конференцій Молодіжного симпозіуму видано окремим збірником.

*А.С. ЛИТВИНКО,
доктор історичних наук, провідний науковий співробітник
ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу
та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»*

*Л.П. ПОНОМАРЕНКО,
кандидат фізико-математичних наук,
доцент Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»*